

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВО - МИСЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ НАВЧАННЯ.....	6
1.1. Вікові та психологічні особливості підлітків у контексті навчання іноземних мов.....	6
1.2. Використання пісенного матеріалу в навчанні іноземних мов.	11
1.2.1. Пісні як джерело розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів основної школи	11
1.2.2. Критерії відбору та принципи застосування пісенного матеріалу	13
1.3. Критичне мислення як одна із ключових компетентностей 21 століття.....	15
1.4. Використання таксономії Блума в розвитку критичного мислення учнів на уроках іноземної мови	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВО-МИСЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА БАЗІ АВТЕНТИЧНИХ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТАКСОНОМІЇ БЛУМА	27
2.1. Комплекс вправ для формування та розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів середнього ступеня навчання	27
2.2. Аналіз результатів пробного навчання за запропонованим комплексом вправ	52
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Сучасний стан розвитку українського суспільства та інтеграція у Європейський освітній простір вимагають від загальноосвітньої школи концептуально нових підходів до навчання іноземних мов. У новій програмі з іноземних мов (2018 р.) наголошується на необхідності розвитку комунікативних вмінь паралельно із життєвими, що є важливим для самореалізації в сучасному світі. Попри розуміння необхідності кардинальних змін, загальноосвітня школа фактично є орієнтованою на накопичення знань та їх репродукцію. Розвиток критичного мислення, як одного із важливих життєвих умінь, можливий за наявності та дотримання відповідних умов: застосування інформативних навчальних матеріалів, сучасних прийомів обробки та практичного використання інформації; володіння вчителем стратегіями розвитку активної розумової діяльності. Одним із релевантних засобів навчання, що можуть стати підґрунтям для розвитку критичного мислення, є автентичні пісні.

Проблема критичного мислення досить широко висвітлювалась у працях вітчизняних (В. В. Копотій, Є. В. Носонович, Л. Л. Окунькова, О. В. Тягло, Г. В. Шуман) і зарубіжних дослідників (М. N. Browne, J. Butterworth, P. C. Beall, K. R. Raquette). Проте, розвитку цього важливого вміння в контексті навчання іноземних мов в загальноосвітній школі, зокрема під час роботи з автентичними пісенними матеріалами, приділяється недостатньо уваги, як в теоретичному так і в практичному планах. Усе вищезазначене обумовило вибір теми дослідження та його актуальність.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичній перевірці ефективності використання автентичних пісенних матеріалів з метою розвитку критичного мислення учнів основної школи.

Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні **завдання**:

- розглянути вікові та психологічні особливості підлітків у контексті навчання іноземних мов

- обґрунтувати доцільність використання автентичних пісень як засобу розвитку критичного мислення;
- визначити критерії відбору та принципи застосування автентичних пісень;
- вивчити можливості використання таксономії Блума для розвитку критичного мислення (КМ) на уроках іноземної мови;
- розробити комплекс вправ адекватний меті дослідження та здійснити практичну перевірку його ефективності.

Об'єкт дослідження – процес розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів основної школи.

Предметом дослідження виступає комплекс вправ для розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності, розроблений на основі таксономії Блума.

Для реалізації поставленої мети використовувались наступні **методи дослідження**:

- аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з проблеми дослідження;
- вивчення рівня сформованості КМ в учнів 9 класу;
- організація та проведення пробного навчання для перевірки ефективності розробленого комплексу вправ.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше теоретично обґрунтовано й практично розроблено методика розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів 9 класу на базі автентичних пісень з використанням таксономії Бума.

Практичне значення дослідження полягає в розробці комплексу вправ для розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів 9 класу.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були оприлюднені на таких конференціях

1) «Сучасні проблеми лінгвістики літературознавства та методики викладання мови і літератури». Місце проведення: Вінниця. Дата проведення: 14 грудня 2017 року.

2) «Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі». Місце проведення: Вінниця. Дата проведення: 25 квітня 2018 року.

3) «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі». Місце проведення: Суми. Дата проведення: 19- 20 листопада 2018 року.

4) «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі». Місце проведення: Вінниця. Дата проведення: 22 листопада 2018 року.

5) «Мова, освіта, культура: інтеграційні тенденції в сучасному світі». Місце проведення: Вінниця. Дата проведення: 4 грудня 2018 року.

Запропонована методика впроваджена в освітній процес комунального закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 33 Вінницької міської ради».

Публікації за темою дослідження. Основні положення та висновки дослідження знайшли відображення у 5 публікаціях.

Структура дипломної роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст викладено на 60 сторінках. Бібліографія містить 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВО - МИСЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ НАВЧАННЯ

1.1.Вікові та психологічні особливості підлітків у контексті навчання іноземних мов.

Сучасна Україна переживає глобальні зміни, активну інформаційну та науково-технічну взаємодію, інтеграцію у світовий та європейський простір. Не винятком стала і галузь освіти, яка зазнала багатьох перетворень за останні роки. Однак, не дивлячись на модернізацію стану освіти та прагнення адаптувати її до сучасних вимог, більшість учнів все ще залишається мало зацікавленими у процесі навчання. Варто зазначити, що така тенденція найбільше прослідковується в основній та старшій школах, що можна пояснити цілою низкою факторів.

Демотивація школярів стосовно навчання пояснюється багатьма причинами, зокрема такими як, фізіологічні збої в роботі організму, погана компанія, погіршення взаємин з батьками та вчителями, перша любов, нецікавий предмет тощо. Проте головною з причин залишається власне підлітковий вік.

Тому результативність навчання школярів іноземних мов великою мірою залежить від урахування вчителем психологічної сутності і закономірностей пізнавальних процесів [6, с. 23].

Велику роль у пізнавальних процесах підлітка відіграють пам'ять та увага. Тому доцільно розглянути їх детальніше.

В підлітковому віці активно відбуваються процеси, пов'язані з перебудовою пам'яті. Так, починає деградувати механічна пам'ять. В той же час, формується логічна пам'ять, показником якої є використання учнями логічних операцій у процесі запам'ятовування.

Запам'ятовування – один із головних процесів пам'яті. Засадовими стосовно нього є утворення й закріплення тимчасових нервових зв'язків. Чим складніший матеріал, тим складніші й ті тимчасові зв'язки, які утворюють підґрунтя запам'ятовування [28, с. 97].

Слід зазначити, що у підлітковому віці безпосереднє запам'ятовування відходить на другий план. На зміну безпосередньому запам'ятовуванню приходять опосередковане (учень запам'ятовує нове поняття через слово).

Тому вчителю необхідно із дорослішанням школярів ширше спиратися на довільне запам'ятовування. Цьому сприяє і швидкий розвиток вольових якостей школярів, їхньої здатності зосереджуватися на певній діяльності, зокрема на навмисному заучуванні нових слів, речень, граматичних структур [6, с. 23].

У середніх класах проявляється тенденція до зниження результативності запам'ятовування іншомовного лексико-граматичного матеріалу, причинами чого можуть бути недооцінка вчителем довільного запам'ятовування, недостатність відведеного часу, відсутність самостійної роботи учнів і т. ін. Проте головною причиною залишається зміна в психіці підлітка, що призводить до виникнення кризи підліткового віку.

Підлітковий вік інколи називають тривалою кризою. Емоційний фон стає нерівним, нестабільним. Завдяки бурхливому зростанню і перебудові організму в підлітковому віці різко підвищується інтерес до своєї зовнішності, з'являється відчуття дорослості [15, с.16]. Система цінностей та інтересів змінюється у бік розваг та спілкування з однолітками, де місце навчанню не залишається. Саме тому, при виборі навчальних матеріалів вчителю слід враховувати інтереси учнів, що б спонукало розвиток інтересу до самостійної навчальної діяльності та бажання брати активну участь на уроці англійської мови.

Навчальний процес неможливо уявити без уваги. Увага - це особлива форма психічної діяльності, яка виявляється у спрямованості та зосередженості свідомості на значущих для особистості предметах, явищах навколишньої

дійсності або власних переживаннях [7, с.98]. Під час навчання підліток має зосереджуватися на навчальній діяльності та не відволікатися на сторонні предмети чи явища. Звісно, такий тип діяльності вимагає високої концентрації або ж стійкості уваги, формування якої пов'язано з уміннями школярів вчитися і працювати. Тому розвиток стійкості уваги відбувається в кожного учня індивідуально.

В підлітковому віці рівень стійкості уваги підвищується. Учні можуть протягом тривалого часу зосереджуватися на навчальному матеріалі. Варто зазначити, що обсяг уваги в цей період теж зростає, що є показником того, що школярі мають здатність зосереджуватися одночасно на великій кількості об'єктів. Підлітки можуть контролювати свою увагу, залишаючись уважними, навіть якщо завдання одноманітні та нецікаві. Проте через деякий час вони обов'язково почнуть переключатися на інші об'єкти. Тому головним завданням вчителя залишається керування увагою учнів, яке здійснюється за допомогою використання різних способів подачі та автоматизації нового матеріалу.

Враховуючи особливості розвитку та функціонування уваги та пам'яті в підлітковому віці, вчитель має притримуватись наступних порад при подачі навчального матеріалу.

1. Вчитель має ставитися до учня уважно, підтримувати його, заохочувати, не бути "сухим", байдужим, намагатися викликати повагу до себе [6, с. 26].

Дане положення дуже важливе, адже саме в підлітковому віці у дітей формується почуття дорослості і вчителю необхідно переходити на "дорослий" стиль спілкування. Підліток буде повністю сприймати матеріал за умови поваги та розуміння вчителя до себе.

2. Вчитель має спиратися на довільне запам'ятовування учнів, яке здійснюється у процесі неодноразового відтворення нового й систематичного повторення раніше вивченого навчального матеріалу [6, с. 25].

У разі нерозуміння важливості вивчення навчального матеріалу учні проявлятимуть негативізм (відкриту непокору), що є показником кризи підліткового віку. Тому вчитель повинен пояснити учням, чому необхідно вчити саме цей матеріал.

3. Важливим показником підліткового віку стає бажання школярів спілкуватися один з одним. Вчитель мусить забезпечувати учнів вправами, які дозволяють їм здійснювати комунікативні завдання.

4. Вчитель має балансувати кількість комунікативних завдань та вправ щодо функціонування мови (граматики, фонетики тощо)

5. Необхідним є також застосування різноманітних автентичних та мотивуючих матеріалів. Автентичні матеріали – це, ніби, подорож до іншої країни та її культури. Використання вчителем автентичних матеріалів сприяє кращому оволодінню навичками усного мовлення та вмінню спілкуватись. Але вчителям не слід перенасичувати їх використання [6, с.21].

6. Під час реалізації комунікативного підходу необхідно створювати ситуації, які б зацікавили підлітків – були б їм зрозумілі, близькі колу їх інтересів і віку та сприяли б природному спілкуванню між ними.

7. Для того, щоб учні залишалися уважними під час уроку необхідно підтримувати в них інтерес до самого процесу навчання. Так багато вчителів приділяють значну увагу країнознавчому матеріалу, який допомагає ефективно засвоювати навчальний матеріал та ознайомлює учнів з культурою країни, мова якої вивчається.

Отже під час викладання, вчителю необхідно звертати увагу на психологічні особливості пізнавальних процесів школярів. Особливо пильним педагог має бути з підлітками, в яких відбуваються значні зміни в пізнавальних процесах: формується логічна пам'ять, яка ґрунтується на розумінні, осмисленні матеріалу, опосередковане запам'ятовування приходить на зміну

безпосередньому. В цей період розвивається довільна увага, яка характеризується високою здатністю учня зосереджуватися на навчальному матеріалі.

В підлітковому віці інтереси учнів змінюються, їх більше цікавить спілкування з однолітками, ніж навчання. Тому вчителю необхідно формувати свою діяльність так, щоб викликати в учнів інтерес до навчання.

В цьому йому може допомогти використання: 1) комунікативних вправ та завдань, що відповідають їх інтересам, потребам та віку; 2) цікавого аутентичного пісенного та країнознавчого матеріалу; 3) інтерактивних форм роботи – парної, групової, проектної; 4) методів і прийомів роботи, що сприяють активізації розумової діяльності підлітків, таких як, мозковий штурм, розв'язання проблемних ситуацій та дискусія.

1.2. Використання пісенного матеріалу в навчанні іноземних мов.

1.2.1. Пісні як джерело розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів основної школи

Як зазначалось у попередньому розділі, в підлітковому віці відбуваються значні зміни в пізнавальних процесах. Тому вчителю необхідно організовувати свою діяльність таким чином, щоб викликати в учнів інтерес до навчання. В цьому йому може допомогти використання комунікативних вправ, сучасних автентичних пісенних текстів, цікавого країнознавчого матеріалу, що сприяють стимулюванню активної розумової діяльності учнів та розвитку критичного мислення.

Серед вищеперерахованих чинників, пісня має чи не найпотужніший мотивуючий вплив у підлітковому віці. Пісня – це прекрасний засіб підвищення інтересу як до країни досліджуваної мови, так і до самої мови [24, с.29].

У піснях часто зустрічаються реалії країни, мова якої вивчається. Таким чином, це сприяє реалізації освітньої функції в навчальному процесі і формуванню соціокультурної компетенції учнів [27].

Пісенні твори можуть зробити урок більш креативним, цікавим та надихаючим. Пісня знімає бар'єри між вчителем та учнями, допомагає створити дружню атмосферу, де останні не бояться висловлювати свої думки та припущення. Використання пісенних матеріалів сприяє естетичному вихованню учнів та повнішому розкриттю творчих здібностей кожного.

За твердженням як вітчизняних, так і зарубіжних психологів, музика є одним з найефективніших засобів запам'ятовування лінгвістичного матеріалу, оскільки представляє такий вид діяльності, який залучає до роботи обидві півкулі головного мозку, що в свою чергу сприяє збереженню досліджуваного матеріалу і, як показує досвід, його швидшому відтворенню [36].

Більше того, пісенний матеріал дозволяє в легкій та доступній формі вивчити граматичні структури та звороти, запам'ятати сталі вирази та оволодіти

правильною вимовою слів. Легкий, невимушений мотив і проста рима швидко запам'ятовуються, причому не тільки на період навчання, а на все життя.

Слід також зазначити, що завдяки пісням учитель має змогу використовувати матеріали, які відповідають віковим інтересам та потребам учнів в силу своєї сучасності та актуальності тем.

Отже, використання пісень відіграє вагомую роль у навчальному процесі. По-перше, застосування пісенного матеріалу робить урок креативним та цікавим, сприяє створенню позитивного психологічного клімату в класі та формує дружні стосунки між вчителем та учнями. По-друге, залучення пісень полегшує запам'ятовування граматичних структур та лексичних одиниць, розвиває фонематичний та ритміко-інтонаційний слух. Нарешті, пісні, що мають глибокий зміст, можуть виступати гарним підґрунтям для розвитку критичного мислення учнів.

1.2.2. Критерії відбору та принципи застосування пісенного матеріалу

Багато дослідників у галузі навчання іноземних мов визнають значні переваги використання пісенного матеріалу у навчанні, проте не існує чіткої та однозначної думки стосовно критеріїв відбору іншомовних пісень. Так К.Г. Ненно стверджує, що дуже багато залежить від особистості самого вчителя, від його особистого ставлення до поетичних творів та його пісенних вподобань. Уміння зацікавити у мистецтві учнів та вселити в них віру в свої творчі здібності [1].

3. Н. Нікітенко та О. М. Осіянова пропонують наступні критерії на які ми будемо опиратися у межах даного дослідження:

- 1) критерій актуальності;
- 2) критерій мовної цінності (лексичної, граматичної чи фонетичної);
- 3) критерій врахування інтересів учнів відповідної вікової групи;
- 4) критерій інформативності пісенного тексту [1].

З вищезазначеними критеріями корелюють наступні принципи застосування пісенного матеріалу для розвитку іншомовного мовлення.

Принцип методично – доцільного відбору пісенного матеріалу є, на нашу думку, найбільш важливим. Так, зміст пісні повинен відповідати тематиці, передбаченій діючою навчальною програмою, методичним цілям уроку та рівню сформованості в учнів мовленнєвих умінь та навичок.

Принцип врахування вікових особливостей та інтересів учнів має вирішальне значення для підтримання в учнів внутрішньої мотивації, тому пісенний матеріал має бути цікавим, яскравим, ритмічним, містити елемент новизни та розкривати теми, що хвилюють учнів певної вікової групи.

Принцип відображення у навчальному матеріалі сучасних соціальних проблем детермінує вибір змістовних, інформативних пісень, що містять проблему і залишають місце для її критичного осмислення.

Принцип застосування автентичного матеріалу практично реалізується у відборі навчального матеріалу (у нашому випадку — пісень), створеного носіями мови не для навчальних цілей вивчення мови як іноземної [22, с. 7]. В автентичних англомовних піснях відображено культуру та менталітет народу-носія цієї мови, а також живе, розмовне мовлення, що робить можливим природне засвоєння іноземної мови.

Отже, при використанні пісенного матеріалу з навчальними цілями вчителю необхідно дотримуватись певних принципів, а саме: принципу методично-доцільного відбору пісенного матеріалу, принципу врахування вікових особливостей та інтересів учнів, принципу змістовності, інформативності та автентичності.

1.3. Критичне мислення як одна із ключових компетентностей 21 століття

Згідно чинних навчальних програм мета вивчення іноземної мови, в нашому випадку англійської, полягає не в пасивному засвоєнні лексики та граматичних правил, а в умінні практично та осмислено використовувати мову для вирішення реальних комунікативних завдань, тобто таких, з якими ми стикаємось у повсякденному житті.

Оскільки життєві ситуації виходять далеко за лінгвістичні межі, вони потребують не тільки володіння мовою, а й певними життєвими навичками та вміннями. Існує кілька класифікацій життєвих умінь, найпопулярнішою з яких на сьогодні є так звана «Seven Cs». Декодувати кожен з семи “С”-вмінь у назві цієї класифікації можна наступним чином:

- Critical thinking – критичне мислення;
- Creativity – креативність;
- Collaboration – співробітництво;
- Cross-cultural understanding – (між)культурне усвідомлення;
- Communication – комунікація;
- Computing - комп'ютерна грамотність;
- **Carreer and learning self-reliance – кар'єрна та навчальна впевненість [35].**

Основним завданням нової української школи є формування успішної людини, яка вміє довести свою точку зору, спроможна визначати пріоритети та несе відповідальність за свої вчинки. Тому під час викладання, зокрема іноземної мови, особливу увагу необхідно звернути на перше вміння у вищезазначеній класифікації, а саме критичне мислення (Critical thinking). Критичне мислення займає тут центральне місце, оскільки виступає передумовою успішного розвитку усіх інших життєвих навичок та умінь.

Слід зауважити, що критичне мислення є складним психологічним і соціально-історичним феноменом, для повного розуміння якого, необхідно розглянути його визначення, властивості та структуру.

Так О. Тягло визначає критичне мислення як мислення вищого порядку, яке спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності та діяльності інших [32, с. 52].

За визначенням І.Бондарук, критичне мислення – це результат, це момент у мисленні, коли критичний підхід стає природним шляхом взаємодії з ідеями та інформацією, це активний процес, який або стимулюється, або трапляється спонтанно і надає учневі можливість контролювати інформацію, ставити її під сумнів, об'єднувати, переробляти, адаптувати або відкидати [4, с.198].

У контексті нашого дослідження за основу було взято наступне визначення: критичне мислення – це вид вищої розумової діяльності, що спирається на здобуття, осмислення та аналіз інформації, ухвалення ретельно обміркованих рішень, усвідомлене сприйняття інтелектуальної діяльності як своєї, так й інших.

На думку професора Девіда Клустера критичне мислення відбувається, коли нові, уже зрозумілі ідеї перевіряються, оцінюються, розвиваються й застосовуються. Він виділяє п'ять ознак критичного мислення: 1) критичне мислення — це мислення самостійне — це перша і найважливіша характеристика; 2) інформація є відправним, але в жодному разі не кінцевим пунктом критичного мислення; 3) критичне мислення починається з формулювання запитань, з'ясування проблем, які слід розв'язати; 4) критичне мислення прагне до переконливої аргументації; 5) критичне мислення є мисленням соціальним (будь-яка думка перевіряється і відточується, коли нею діляться з іншими) [13, с.3].

Інші дослідники пропонують наступні характеристики критичного мислення: усвідомленість, самостійність, рефлексивність, критичність, цілеспрямованість, обґрунтованість, неупередженість (пошук та усвідомлення суперечностей), контрольованість та самоорганізованість [44, с. 8].

Важливо зазначити, що найсуттєвішою рисою критичного мислення є високий ступінь усвідомленості власних розумових дій, пильна увага до них. Без

усвідомленості не може бути справжньої самостійності, рефлексивності (самоаналізу), цілеспрямованості, обґрунтованості, контрольованості та самоорганізованості. Усвідомленість уможливорює реалізацію інших властивостей критичного мислення, які спираються на неї та витікають з неї. [31, с. 31]. Ф. Михайлов стверджував: "Усвідомлення — завжди рух та пошук нових проблем, вихід за рамки уявлень, що склалися. Тому усвідомити необхідність — значить усвідомити проблему, усвідомити суперечність, що знаходиться в основі проблеми, переконатися в необхідності її розв'язання, шукати такий спосіб зміни обставин, який розв'яже дану суперечність. А це означає по-новому побачити майбутнє, сформулювати мету своїх дій" [19, с. 31].

Так, наприклад, Ф. Михайлов стверджує: "Усвідомленість породжує самостійність, яка характеризується вмінням людини ставити нові завдання й розв'язувати їх, не користуючись допомогою інших людей" [31, с. 33].

Самостійність мислення, в свою чергу, призводить до наступної властивості критичного мислення — рефлексивності.

Рефлексія (від латинського *reflexio* — звернення назад) — форма теоретичної діяльності людини, спрямована на осмислення власних дій та їхніх законів (надзвичайно потрібна для розумового виховання, оскільки сприяє усвідомленню власних почуттів, думок та дій) [26, с. 239].

Рефлексія має два виміри: 1) самопізнання, самостереження, тобто розмірковування над самим собою, своєю практичною та інтелектуальною діяльністю, в процесі якої відбувається пошук відповідей на запитання: "Що я роблю? Як? Чому?"; 2) розгляд самого знання, критичний аналіз його змісту і методів пізнання (теоретична рефлексія) [5, с.8].

Слід зауважити, що рефлексія неможлива без критики. Критичність мислення, як стверджує академік С. Максименко, виявляється у здатності об'єктивно оцінювати позитивні та негативні аспекти явища або факту, виявляти цінне та помилкове в них; в оцінці власних думок, в ретельній перевірці рішень, в зважуванні усіх аргументів "за" та "проти", в незалежності від думок інших [17, с.214]

Критичність, в свою чергу, щільно пов'язана з цілеспрямованістю. На думку Ф. Михайлова, "Цілеспрямовану діяльність — може здійснювати лише індивід, здатний відрізнити себе від власної діяльності. Лише в такому випадку можливе ставлення до діяльності як до процесу, що направляється, що відповідає меті" [31, с. 33].

Рефлексія також породжує обґрунтованість, оскільки розглядає форми мислення та його підстави, виявляє межі достовірності та застосування шляхом критичного аналізу знання та методів пізнання[31, с. 36].

Контрольованість мислення є ще одним наслідком рефлексії. Пильна увага до процесу розмірковування та співвіднесення його з цілями, цінностями та нормами і є контролем. Контроль в свою чергу породжує самоорганізацію та самозміну. [31, с. 36].

Розглянувши властивості критичного мислення перейдемо до його структури.

У нашому дослідженні ми будемо використовувати структуру критичного мислення запропоновану О. В. Терно яка складається з двох основних блоків: змістовного та операційного.

Так О.В. Терно пропонує віднести до змістовного блоку критичного мислення наступні складові: загальнометодологічні принципи (переконання у необхідності самокорекції методу дослідження, увага до процедури дослідження; врахування інших точок зору; готовність бути критичним не лише по відношенню до інших, але й до себе) [31, с. 39], та загальні стратегії (розділити проблему на частини; розв'язати більш прості проблеми, що відбивають деякі аспекти основної проблеми; використати смислові та графічні організатори) [30, с. 163-172].

До операційного блоку належать уміння з контролю розумової діяльності:

- Уміння усвідомити проблему та діалектичний зв'язок між суперечностями;
- доводити — добирати прийнятні, відповідні та несуперечливі аргументи;

- знаходити контраргументи;
- помічати факти, що суперечать власній думці;
- обґрунтовувати;
- оцінювати — вибирати одну з альтернатив, усвідомлювати обмеження, що накладаються на висновок (істинність висновку за певних умов)
- уміння спростовувати
- узагальнювати;
- будувати гіпотези;
- робити висновки [31, с. 39].

Як бачимо, критичне мислення є складним психологічним та комплексним вмінням, формування та розвиток якого вимагає багато часу та зусиль, особливо якщо йдеться про учнів школи.

М. Ліпман зауважував: «Вчені застосовують наукові методи для дослідження проблемних ситуацій, учням слід робити те саме, якщо ми хочемо навчити їх мислити самостійно» На думку дослідника, «коли проблема не прощупується самостійно, не включається в якісь інтереси і мотивації, так звана освіта перетворюється на шараду і пародію» [16, с.11]

Слід зауважити, що розвиток критичного мислення учнів необхідно проводити послідовно та систематично, використовуючи різні технології для його розвитку.

Під технологією розвитку критичного мислення розуміємо педагогічну систему, спрямовану на формування у школярів аналітичного мислення [10].

Метою технології розвитку критичного мислення є створення комфортних умов для пізнавальної діяльності учнів, формування в них різних ключових компетентностей, стимулювання самостійності у школярів при вирішенні навчальних проблем та здатності давати критичну оцінку своїм діям.

Аналізуючи методичну літературу можна помітити певні закономірності у впровадженні технології критичного мислення під час уроку.

Так кожен урок складається з трьох основних етапів:

1. Фаза актуалізації (евокації)

Під час фази актуалізації вчителю необхідно викликати в учнів інтерес до теми, яка вивчатиметься, спрямувати учнів на те, щоб вони думали над цією темою і ставили запитання.

Фаза актуалізації має на меті:

- актуалізувати («оживити») в пам'яті учнів уже наявні знання;
- неформальним шляхом оцінити те, що вони вже знають (у тому числі їхні помилкові уявлення чи ідеї);
- встановити мету навчання;
- зосередити увагу учнів на темі;
- представити контекст для того, щоб вони зрозуміли нові ідеї [50, с. 2].

На нашу думку, доречними прийомами роботи тут будуть «Мозковий штурм» або «Кошик ідей», «Дерево припущень», «Асоціація», «Кола по воді», «Концептуальне колесо» та «Групування» які актуалізують в учнів наявні знання, спонукатимуть до висловлювання власних ідей та сприятимуть груповій роботі, що є вкрай важливою для навчальної діяльності підлітків.

2. Фаза побудови знань (Усвідомлення та осмислення знань)

На цьому етапі учень отримує та осмислює нову інформацію.

Фаза побудови знань відбувається в основній частині уроку й має на меті:

- порівняти очікування учнів із тим, що вивчається;
- переглянути очікування та висловити нові;
- виявити основні моменти;
- відстежити процеси мислення (перебіг думок учнів)

зробити висновки й узагальнення матеріалу;

- поєднати зміст уроку з особистим досвідом учнів;
- поставити запитання до вивченого на уроці матеріалу [50, с. 3].

Під час реалізації другого етапу доцільним, на нашу думку, буде використання прийомів: «Fishbone», «Jigsaw», «Ромашка Блума» та «Діаграма Вена» які допоможуть учневі критично осмислити отриману інформацію.

3. Фаза консолідації або рефлексії

Під час завершального етапу учень демонструє знання, що отримав на уроці та їх можливе застосування, оцінює власну роботу під час навчального процесу та шляхи підвищення її продуктивності.

Фаза має на меті:

- узагальнити основні ідеї;
- інтерпретувати визначені ідеї;
- обмінятися думками;
- виявити особисте ставлення;
- апробувати ці ідеї;
- оцінити, як відбувається процес навчання;
- поставити додаткові запитання [50, с. 3].

Під час рефлексії вчитель може використати наступні прийоми: «Останнє слово за мною», «Сінквейн», «Шість капелюхів», «Акваріум» та «Кластер»

Перелічені вище прийоми якнайкраще сприяють розвитку критичного мислення та мають комунікативну спрямованість, що сприяє розвитку пізнавального інтересу в підлітків та мотивує їх до навчання.

Використовуючи різні прийоми для розвитку критичного мислення під час уроку, вчителю необхідно також пам'ятати й про середовище на занятті яке відіграє вагомий роль.

Так, Алан Кроуфорд та Венді Саул закликають вчителів до наступних дій:

- Розподіл між вчителем та учнями відповідальності за психологічний клімат на занятті. Зокрема, учні можуть пропонувати та долучатися до створення правил поведінки в класі та підписати своєрідний «Контракт» який визначатиме права та обов'язки школярів.

- Учителі моделюють процес мислення та підтримують учнів, коли вони розповідають про свої стратегії мислення. Учні відкрито обговорюють один із одним свої думки. Вони дізнаються не тільки про ідеї одне одного, а й про особистий хід міркувань — аргументування ідей. Учителі можуть ставити під сумнів висновки та знання як свої власні, так і інших людей, і заохочують учнів

робити так само[50, с. 16]. На нашу думку реалізація даного положення є дуже важливою, адже, як зазначалось у першому розділі, для підлітків є вкрай необхідною повага до своєї особистості з боку вчителя та спілкування з однолітками.

- Формування атмосфери пошуку та відкритості

Учні виконують певні ролі під час занять/виконання завдань, коли на практиці застосовують різні види мислення: школярі роблять припущення, збирають інформацію, організують її та ставлять під сумнів висновки. Учителі показують підопічним, як виконувати завдання у класі, та дають учням поради більше з метою корекції їхньої діяльності, ніж критики чи оцінки її [50, с. 16].

- Навчальний простір побудовано таким чином, щоби зробити легкою та природною співпрацю та комунікацію учнів [50, с. 16].. Автори посібника «Технології розвитку критичного мислення» пропонують декілька варіантів розташування парт, серед яких найбільшим ефективними, на наш погляд, є коло (доцільне для проведення дискусій) та розміщення декількох парт разом (ефективне для групової роботи).

Отже, в рамках становлення концепції нової української школи, освіта робить значний акцент на формуванні та розвитку критичного мислення як ключової компетентності 21 століття. Саме критично мисляча людина здатна досягти успіху у сучасному світі з його потребами та вимогами.

Критичне мислення складається з двох блоків – змістовного та операційного, а також характеризується усвідомленістю, самостійністю, рефлексивністю, критичністю, цілеспрямованістю, обґрунтованістю, неупередженістю, контрольованістю та самоорганізованістю.

Для розвитку критичного мислення в учнів під час уроку необхідно використовувати різні технології, звертаючи увагу на три основних етапи побудови уроку, а саме: актуалізації, побудови знань та рефлексії.

1.4. Використання таксономії Блума в розвитку критичного мислення учнів на уроках іноземної мови

Як зазначалось у попередньому розділі, першочерговим завданням сучасної української освіти є формування та розвиток критичного мислення як ключової компетентності 21 століття.

Якнайкраще реалізації цього завдання, на нашу думку, відповідає таксономія Блума, за допомогою якої можна вести поступовий розвиток розумової діяльності учнів, рухаючись від нижчих рівнів мислення до вищих [35].

Таксономія Блума була розроблена в 1956 році групою психологів та педагогів на чолі з відомим вченим Бенджаміном Блумом. У своїй праці під назвою “Таксономія”, дослідник виокремлює три сфери навчальної діяльності: когнітивну (Cognitive domain), афективну (Affective domain) та психомоторну (Psychomotor). Кожна зі сфер сфокусована на певному аспекті психології особистості, має власну структуру та особливості [18, с.173].

Варто зазначити, що для успішної організації навчального процесу необхідним є залучення всіх трьох вищеперерахованих сфер. На цьому наголошував і сам дослідник. Проте, в нашому випадку ми будемо звертати увагу саме на когнітивну сферу, оскільки вона є домінантною в процесі навчання.

Б. Блум розглядав когнітивну сферу як шестирівневу діаграму, що представляла загальні способи і правила чіткого формулювання та впорядкування педагогічних цілей [42, с.8].

Цілі навчання у когнітивній сфері корелюють із відповідними шістьма рівнями у таксономії (класифікації) мисленнєвих вмій [42, с. 8].

Перший рівень таксономії Блума – «Знання» – передбачає запам’ятовування та відтворення матеріалу, який вивчається. На другому рівні – «Розуміння» – перевіряється здатність учня інтерпретувати новий матеріал, пояснювати його своїми словами. Третій рівень «Застосування» – передбачає використання вивченого матеріалу з певною комунікативною метою в нових умовах. На

наступному рівні – «Аналізу» – формуються навички виділення частин цілого, виявлення взаємозв'язку між ними. На цьому рівні учень переходить на вищий щабель мислення і бачить не тільки зміст навчального матеріалу, а й його внутрішню структуру, помічає помилки й огріхи в логіці міркувань, бачить різницю між причинами і наслідками, оцінює значимість даних тощо. П'ятий рівень – «Синтез» – включає вміння комбінувати елементи, об'єднувати ідеї для створення нового мовленнєвого продукту. Останній рівень – «Оцінки» – вимагає вміння оцінювати значення того чи іншого матеріалу для реалізації конкретної комунікативної мети [18, с.173].

Проте, з часом виявилось багато недоліків таксономії Блума, що й призвело до втрати нею актуальності та популярності на деякий час. В 2001 році група когнітивних психологів, педагогів та науковців на чолі з Л. Андерсоном та Д. Кратволем переглянули таксономію Блума в своїй книзі «A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives» [40, с. 35].

На відміну від версії 1956 року, оновлена таксономія бере до уваги більш широкий діапазон факторів, які впливають на навчання та розглядає знання та пізнавальні процеси окремо. Знання розподіляються на чотири категорії: фактичні – знання термінології, певних деталей і елементів, концептуальні – знання класифікацій і категорій, принципів і узагальнень, теорій, моделей та структур, процедурні – це знання про те, як виконати певну операцію та метакогнітивні – це знання людини про власні процеси мислення. Сюди належать стратегічні знання (способи запам'ятовувати й відтворювати інформаційні дані), знання про пізнавальні задачі та самопізнання [14, с.8].

Перші дві категорії ще умовно відносять до нижчого рівня мислення або так званих Low Order Thinking Skills (LOTS). Наступні категорії, а саме процедурні та метакогнітивні знання – до рівнів мислення вищого порядку або ж High Order Thinking Skills (HOTS).

На нашу думку, ще однією вагомою перевагою оновленої таксономії є набір інструкцій-стимулів. Вони можуть бути представлені дієсловами, які виражають

процес, а не стан; різними видами питань в залежності від рівнів мислення – питань, що вимагають лише знання фактів (Fact Questions) та питань, що вимагають обґрунтованої самостійної відповіді (Why Questions). Все це дозволяє вчителю набагато легше та ефективніше впроваджувати таксономію рівнів мислення в навчальний процес, робить його більш організованим та усвідомленим.

Нижче наведемо приклади найбільш вживаних інструкцій-дієслів в та інструкцій-запитань за рівнями:

Рівень «Знання»

Інструкції-дієслова: Choose, copy, define, find, identify, listen, locate, memorize, name, recall, recite, retell, show, select, show.

Інструкції-запитання: Can you recall ...? When did ... happen? Where is ...? Who was ...? Who were the main ...? Can you select ...? How did ... happen? How is ...? How would you describe ...? When did ... happen? Where is ...?

Рівень «Розуміння»

Інструкції-дієслова: demonstrate, explain, give examples, match, rephrase.

Інструкції-запитання: Can you explain what is happening ...? What can you say about ...? What facts or ideas show ...? Which is the best answer ...? How would you compare ...? Will you state or interpret your own words ...?

Рівень «Застосування»

Інструкції-дієслова: act, classify, dramatize, interview, represent.

Інструкції-запитання: What examples can you find to ...? How would you solve ... using what you have learned ...? How would you organize ... to show ...?

Рівень «Аналіз»

Інструкції-дієслова: analyse, arrange, categorise, list, rank.

Інструкції-запитання: How is ... related to ...? Why do you think ...? What is the theme ...? What conclusions can you draw ...? What ideas justify ...?

Рівень «Оцінювання»

Інструкції-дієслова: agree, argue, assess, choose, compare, evaluate.

Інструкції-запитання: : Do you agree with the actions / outcomes ...? How would you prove/disprove ...? Can you assess the value / importance of ...? What would you recommend ...?

Шостий рівень – «Створення»

Інструкції-дієслова: adapt, compose, create, develop, discover, discuss, experiment, formulate, plan, construct, theorise, think, transform, visualise.

Інструкції-запитання: Can you propose an alternative ...? Suppose you could ... what would you do ...? How would you test ...? Can you construct a model that would change ... ? Can you predict the outcome if ...? What changes would you make to solve ...? How would you improve? How could you change the plan ...?

Отже, застосування таксономії Блума під час викладання англійської мови має безліч переваг: сприяє розвитку критичного мислення учнів, яке є необхідним життєвим вмінням в сучасному світі, допомагає вчителю правильно формулювати мету і цілі навчального процесу, логічно та послідовно вводити ті чи інші завдання та обирати відповідні інструменти оцінки навчальної діяльності учнів.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВО-МИСЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА БАЗІ АВТЕНТИЧНИХ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТАКСОНОМІЇ БЛУМА

2.1. Комплекс вправ для формування та розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів середнього ступеня навчання

У якості автентичного матеріалу, який було покладено в основу комплексу вправ для розвитку критичного мислення було обрано пісню Б.Марлі “Redemption Song”. Обговорення змісту даної пісні дозволить, на нашу думку, сприяти розвитку в учнів уміння висловлювати та відстоювати власну громадянську позицію та погляди на різні соціальні проблеми, переконувати засобами іноземної мови у важливості дотримання прав людини та демократичних цінностей.

Для реалізації навчальної мети ми також дотримувались певних принципів відбору пісенного матеріалу. Перший принцип – принцип методично - доцільного відбору. Так зміст пісні відповідав методичним цілям уроку та рівню сформованості в учнів мовленнєвих умінь та навичок.

Пісенний матеріал був яскравим, ритмічним та містив елемент новизни, що на нашу думку, відповідає наступному принципу – принципу врахування вікових особливостей та інтересів учнів.

“Redemption Song” – інформативна та змістовна пісня, що містить низку сучасних соціальних проблем для критичного осмислення. У цьому відношенні, вона відповідає принципу актуальності змістової сторони пісенного матеріалу.

Слід зауважити, що обрана нами пісня є автентичною, в ній відображено культуру та менталітет автора – носія цієї мови, а також живе, розмовне мовлення.

Згідно оновленої таксономії Блума нами було розроблено комплекс вправ, які покликані сприяти поступовому розвитку в учнів критичного мислення, від

базових (знання, розуміння, застосування) до вищих рівнів (аналіз, оцінювання, створення).

Кожна з вправ комплексу включає такі компоненти, як: рівень, визначений за таксономією Блума, двокомпонентну мету – мовленнєву та мисленнєву, режим роботи, форму роботи, короткий опис процедури та чітку інструкцію.

Комплекс вправ розраховано на три уроки. Кожен блок вправ має кольорову гаму, що позначає рівень складності.

Урок 1

Перший вступний урок передбачає розвиток двох початкових рівнів мислення за таксономією Б. Блума – **Знання /Remembering** та **Розуміння/ Understanding**.

Вправа 1

Тип: підготовча

Мета: А) Мовленнєва складова;

- 1) Розвинути базові навички говоріння;
- 2) Викликати інтерес до теми.

Б) Мисленнєва складова:

- 1) Розвинути базові навички критичного мислення LOTs, що відповідають рівню Знання/ Remembering.

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи: індивідуальна.

Опис: Вчитель презентує портрет Боба Марлі. Учні мають здогадатися, хто зображений на картині. Потім учні заповнюють таблицю, що містить три колонки: перша – I know that Bob Marley..., друга – I don't know who Bob Marley, третя – I would like to know about Bob Marley...

Інструкція: Look at the picture and guess who this is. This is Bob Marley. What do you know about him? Fill in the table. Write down the facts you know about him.

I know that Bob Marley	I don't know who Bob Marley is	I would like to know about Bob Marley

Вправа 2 “Кошик ідей” “ Brainstorming”

Тип: підготовча

Мета: А) Мовленнєва складова:

- 1) Розвинути базові навички говоріння;
- 2) Викликати інтерес до теми.

Б) Мисленнєва складова:

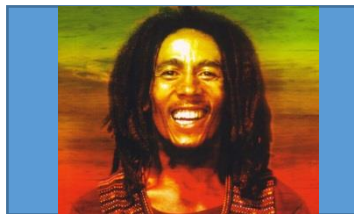
- 1) Розвинути базові навички критичного мислення LОTs, що відповідають рівню Знання/ Remembering.

Режим роботи: вчитель – учень; учень – учень.

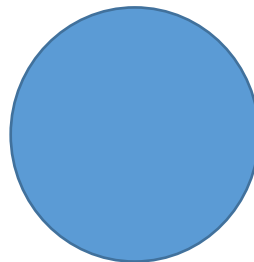
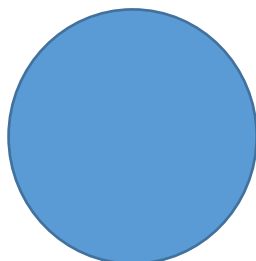
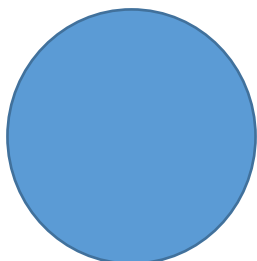
Форма роботи: індивідуальна, групова.

Опис: Вчитель задає питання про те, що учні знають про Боба Марлі та його творчість. Кожен учень записує те, що знає. Далі учні обмінюються інформацією в командах – записують нові ідеї, якщо такі в когось з’являються. Потім по колу кожна команда називає якийсь із записаних фактів і всі разом складають єдиний список ідей у вигляді тез.

Інструкція: Divide into groups of four. What do you know about Bob Marley? Write down as many of your own ideas as you can. Share your ideas within a group. Each group presents its ideas and fills in the table.

What do you know about Bob Marley?

Вправа 3

Тип: спеціальна (на розвиток механізму ймовірного прогнозування), некомунікативна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

1) Ознайомити учнів з новою лексикою;

Б) Мисленнєва складова:

2) Розвинути базові навички критичного мислення LOTs, що відповідають рівню Знання/ Remembering.

Режим роботи: учень – учень.

Форма роботи: групова.

Опис: Учні мають здогадатися про значення підкресленого слова за допомогою контексту.

Інструкція: Look at the blackboard. Read the sentence and guess the meaning of the underlined word. When you've finished, share your answers with your partner.

Ancient civilization were based on slavery

<u>Merchant ships</u> were used for trading with other countries.
Let us pray to <u>Almighty</u> God
Jesus Christ was Christian <u>prophet</u> .
People retiring today are wealthier than the previous <u>generation</u> .

Оскільки запропонована нами пісня містить незнайомі лексичні одиниці, ця вправа спрямована на подолання труднощів у розумінні нових слів.

Вправа 1 “Gap filling ”

Тип: некомунікативна, рецептивно-репродуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

1) Розвинути фонематичний слух та аудитивні вміння.

Б) Мисленнєва складова:

1) Розвинути базові навички критичного мислення LOTs, що відповідають рівню Знання/ Remembering

Режим роботи: учень1- учень 2

Форма роботи: індивідуальна.

Опис: Учні прослуховують пісню і заповнюють пропущені слова.

Інструкція: Listen to the song once more. Fill in the gaps with the missing words from the song.

Old, yes, they rob I
..... I to the merchant ships
Minutes after they took I
From the bottomless pit
But my hand was made.....
By the hand of the Almighty
We forward in this

Triumphantly
Won't you help to sing
This song of freedom
'Cause all I ever have
Redemption songs
Redemption songs
Redemption songs

Emancipate yourselves from mental

None but ourselves canour minds
Wo! Have no fear for atomic

'Cause none of them-a can-a stop-a the time
How long shall they..... our prophets
While we stand aside and look?
Yes, some say it's just a part of it
We've got to fulfill the book

Вправа 5 “A jumbled song”

Тип: некомунікативна, рецептивно-репродуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

- 1) Розвинути фонематичний слух та аудитивні вміння.
- 2) Поглибити розуміння учнями тексту;

Б) Мисленнєва складова:

- 1) Розвинути базові навички критичного мислення LOTs, що відповідають рівню Знання/ Remembering

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи: індивідуальна.

Опис: Учні втретє прослуховують пісню і розміщують куплети в логічній послідовності.

Інструкція: Listen to the song once more. Arrange the mixed couplets in the right order.

Emancipate yourselves from mental slavery
None but ourselves can free our minds
Have no fear for atomic enEergy
'Cause none of them can stop the time

Old pirates, yes, they rob I
Sold I to the merchant ships
Minutes after they took I
From the bottomless pit

But my hand was made strong
By the hand of the Almighty
We forward in this generation
Triumphantly

Won't you help to sing
These songs of freedom?
'Cause all I ever have
Redemption songs
Redemption songs

Вправа 6 “Word Bingo”

Тип: некомунікативна, рецептивно-репродуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

1) Закріпити та активізувати вживання нових лексичних одиниць;

Б) Мисленнєва складова:

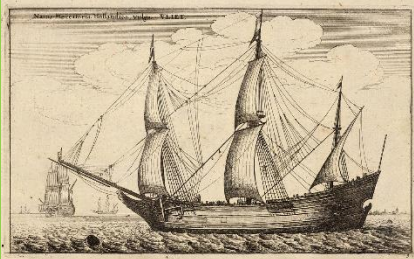
2) Розвинути базові навички критичного мислення LOTs, що відповідають рівню Розуміння/ Understanding.

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи: індивідуальна

Опис: Учні нумерують слова у тому порядку, в якому вчитель їх промовляє. Той, хто перший виконав завдання, викрикує Бінго! Після цього учень повинен перекласти слова на українську мову.

Інструкція: Number the word in the order you hear them. The first person to finish marking the entire page should cry out Bingo. Translate the words into Ukrainian.

	Generation	fulfill
---	------------	---------

Redemption		Emancipate
	Bottomless	

Вправа 7 “Matching”

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

- 1) Робота над лексичними одиницями пісенного аудіотексту ;
- 2) Контроль розуміння сприйнятого на слух пісенного тексту;

Б) Мисленнєва складова:

- 1) Розвинути базові навички критичного мислення LOTs Рівня Розуміння/Understanding.

Режим роботи: учень – учень

Форма роботи: парна.

Опис: Учні з’єднують слова з їх значенням.

Інструкція:

Step 1. Match the word / word combination with its definition.

Step 2. Cover the right part of the table and either recall the suggested definition or explain the meaning of the words on the left in your own simple words where possible.

1) merchant ships	a) to give people social or political freedom and rights
2) Almighty	b) a ship used for trading rather than for military purposes
3) to emancipate	c) (of God) having the power to do everything
4) slavery	d) to do something as promised or intended
5) prophet	e) to support a new system of beliefs and principles
6) fulfill	f) the activity of having slaves or the condition of being a slave

Вправа 8 “Spinner”

Тип: умовно - комунікативна, рецептивно- репродуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

- 1) Активізувати вживання нових лексичних одиниць в усному мовленні;
- 2) Розвивати навички монологічного мовлення;

Б) Мисленнєва складова:

- 1) Перевірити рівень розуміння змістової сторони пісенного твору;
- 2) Розвиток базових навичок критичного мислення Рівня Розуміння/
Understanding.

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи: фронтальна.

Опис: Учні формують коло. На середину кола виноситься спінер. Кожен учень розкручує спінер і відповідає на питання, що випало.

Інструкція: Now, stand up and come up to me, please. Form a ring in the middle of the room. Roll the spinner and answer the question which stops right in front of you).

Вправа 8 є завершальною на цьому уроці і має на меті узагальнення усієї інформації.

Урок 2

Метою другого уроку є розвиток мисленневих рівнів **Застосування / Applying** та **Аналізу / Analyzing**.

Вправа 1 “Crocodile”

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна.

Рівень – Застосування /Applying

Мета: А) Мовленнєва складова:

- 1) Активізувати вживання нової лексики в усному мовленні;
- 2) Розвиток навичок говоріння;

Б) Мисленнєва складова:

- 1) Розвинути базові навички критичного мислення Рівня Застосування/
Applying

Режим роботи: група – учень.

Форма роботи: групова.

Опис: Учні поділяються на дві команди і обирають одного представника зі своєї команди. Кожен представник отримує картку із певною проблемою. Завдання учня – продемонструвати проблему, використовуючи лише жести. Завдання команди – відгадати проблему, що демонструється.

Інструкція: Listen to the song and sing it along with me. Divide into two teams. Choose one representative from each team. The representatives come up to me and receive a “problem” card. You have lost your voice and have to act and show the problem to your team. Do not use any language! The team is to guess what the problem is. There are several phrases, which will help the teams to share their predictions / express opinion:

- It seems to us that ...
- In our opinion it is.....
- We think that....

№1 Emancipate yourselves from mental slavery
None but ourselves can free our minds

№2 How long shall they kill our prophets
While we stand aside and look?

Вправа 2

Тип: умовно-комунікативна, продуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

1) Розвинути навички та вміння говоріння;

Б) Мисленнєва складова:

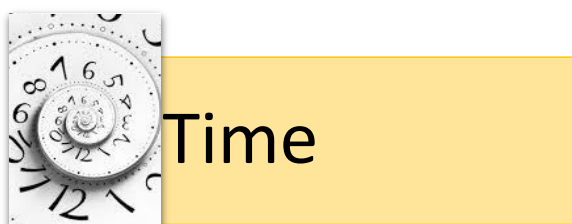
1) Розвинути навички критичного мислення Рівня **Аналіз /Analyzing**.

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи: групова.

Опис: Учні прослуховують пісню, після чого знаходять, класифікують проблеми у пісенному творі та коментують свій вибір.

Інструкція: Listen to the song and analyze it. What problems are raised in the song? First classify them and then comment on your choice.

Вправа 3

Тип: умовно- комунікативна, рецептивно – репродуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

1) Розвиток вмінь говоріння;

Б) Мисленнєва складова:

1) Розвинути навички мислення вищого порядку – HOTS, що відповідають рівню **Застосування /Applying**.

Режим роботи: учень – учень.

Форма роботи: парна.

Опис: Учні працюють в парах й знаходять в тексті пісні підтвердження ідей, зазначених в бланку.

Інструкція: Read the statements about the song in the left column. Analyze them. Study the song and search for the couplet / verse that proves the statement.

<ul style="list-style-type: none">• A lot of progress has been made with the abolition of slavery and the Civil Rights movement.	Answer: We forward in this generation. Triumphantly
<ul style="list-style-type: none">• Time is very powerful. It will have its final say on everything.	Answer: Have no fear for atomic energy /Because none of them can stop the time
<ul style="list-style-type: none">• African collective that was robbed of its sovereignty and cultural roots and sold into slavery by the colonial powers.	Answer: Old pirates, yes, they rob I/ Sold I to the merchant ships. Minutes after they took I/ From the bottomless pit
<ul style="list-style-type: none">• While a lot of progress	Answer: Won't you help to sing/ These songs

has been made there is still much more to be done.	of freedom?
--	-------------

Вправа 4 “Questions and Comments”

Тип: умовно - комунікативна, продуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

1) Розвинути зв'язне усне мовлення ;

Б) Мисленнєва складова:

1) Розвинути навички критичного мислення HOTS Рівня
Аналіз/Analyzing

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи: фронтальна.

Опис: Вчитель підносить до кожного учня коробку з питаннями. Учні витягують одне питання і відповідають на нього.

Інструкція: Pull out one question from the box and answer to it.

1. What examples can you find to prove the idea that “redemption Song” is very philosophical?

2. Imagine that you received a chance to talk with Bob Marley. What questions would you ask him?

3. What is the theme of “Redemption Song”

4. What conclusions can you draw after analyzing this song?

5. How would you categorize slavery in the song? What kinds of slavery does Bob Marley sing about?

Вправа 4 “Fishbone”

Тип: умовно - комунікативна, продуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

- 1) Активізувати вживання нових лексичних одиниць в усному мовленні;
- 2) Розвинути навички та вміння говоріння;

Б) Мисленнєва складова:

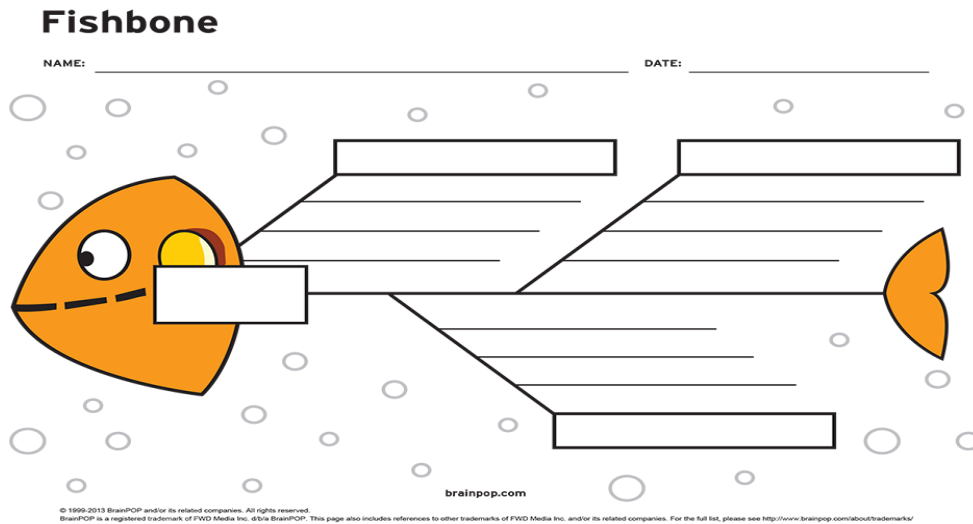
Розвинути навички критичного мислення Рівня **Аналіз /Analyzing**.

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи: фронтальна.

Опис: Після того як учні знайшли та класифікували проблему в пісенному творі, вони записують її чітко формулювання в полі «Проблема». Після аналізу проблеми учні виділяють причини, що призвели до неї. Шляхом аналізу причин учні пропонують рішення, а потім формулюють висновок, який записується в останній частині малюнку.

Інструкція: Look at the fishbone. Write down the problem in the head of the fish. Write the things that cause the problem as the top fins of the fish. Write the possible solutions as the bottom fins of the fish. Think about the conclusion and write it in the tail of the fish.

Приєм «Fishbone» був винайдений професором Каору Ісікава (Ішикава), тому його ще часто називають діаграмою Ісікава (Ішикава). Запропонована вище техніка, допомагає розвивати критичне мислення. В нашому випадку вправа «Fishbone» дозволяє віднайти можливі рішення проблеми шляхом її аналізу та якнайкраще підходить для розвитку навичок критичного мислення рівня -**Аналіз**.

Вправа 6 “Діаграма Вена ”

Тип: комунікативна, продуктивна.

Мета: А) складова:

1) Розвинути навички та вміння говоріння;

Б) Мисленнєва складова:

2) Розвинути навички критичного мислення Рівня **Аналіз /Analyzing**.

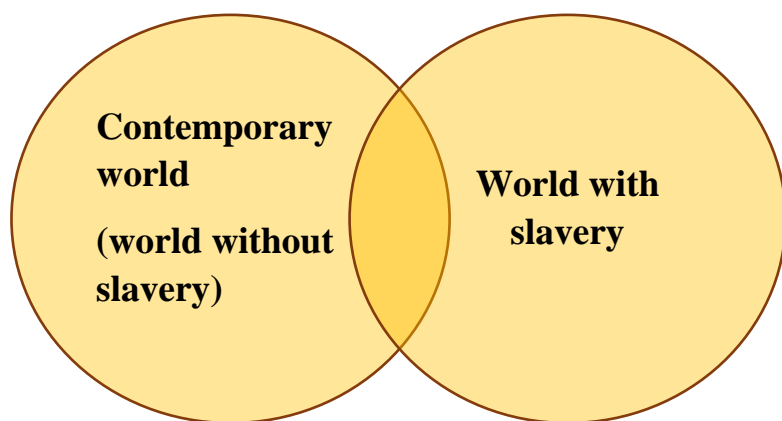
Режим роботи: учень – учень.

Форма роботи: групова.

Опис: Учні працюють в парах. Вони будують два великих кола, які частково накладаються одне на одне так, що посередині утворюється спільний простір, заповнюючи дві частини кола, учні записують відмінності між сучасним світом та світом з рабовласницьким ладом. У центральному секторі записуються спільні ознаки для світів.

Інструкція: Work in pairs. Draw two circles. Each circle represents a concept. Write down the differences between the contemporary world and the world with slavery in the area of the circles that don't overlap. Write down the similarities between these two worlds in the area where the circles overlap – in the center.

Venn diagram

Урок 3

Метою третього уроку є розвиток рівнів мислення вищого порядку, а саме – рівнів **Оцінки/Evaluating** та **Створення / Creating**.

Вправа 1 “Six hats”

Тип: комунікативна, продуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

1) Розвинути та удосконалити зв’язне усне мовлення ;

Б) Мисленнєва складова:

2) Розвинути навички критичного мислення HOTs Рівня Оцінка – Evaluating

Режим роботи: група – група.

Форма роботи: групова.

Опис: Учні поділяються на 6 груп. Кожна група має власне завдання відповідно до кольору капелюха.

Білий капелюх – пригадати факти про історію створення пісні “Redemption Song”

Жовтий капелюх – аргументувати, чому цей музичний твір вважається найвпливовішим в ямайській музичній історії.

Чорний капелюх – критично осмислити пісню і аргументувати, чому вона неактуальна в наші дні.

Червоний капелюх – розповісти про емоції та переживання, які виникли після прослуховування пісні “Redemption Song”.

Зелений капелюх – довести, що цей музичний твір все ще актуальний в наші дні. Чого він може навчити сучасних підлітків?

Синій Капелюх – експерти [37].

Інструкція: Divide into six groups and choose one colour for your hat.

White hat – you find and tell us some important facts about the history of creation of “Redemption Song”. You can use the Internet for your research.

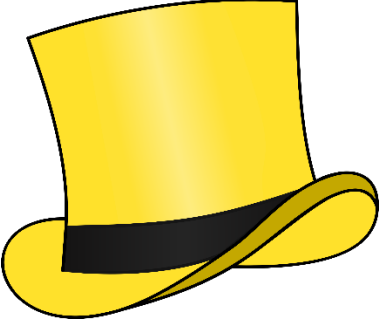

Yellow hat – you are to convince us that this song is the most influential recording in Jamaican music history. Explain to us why?

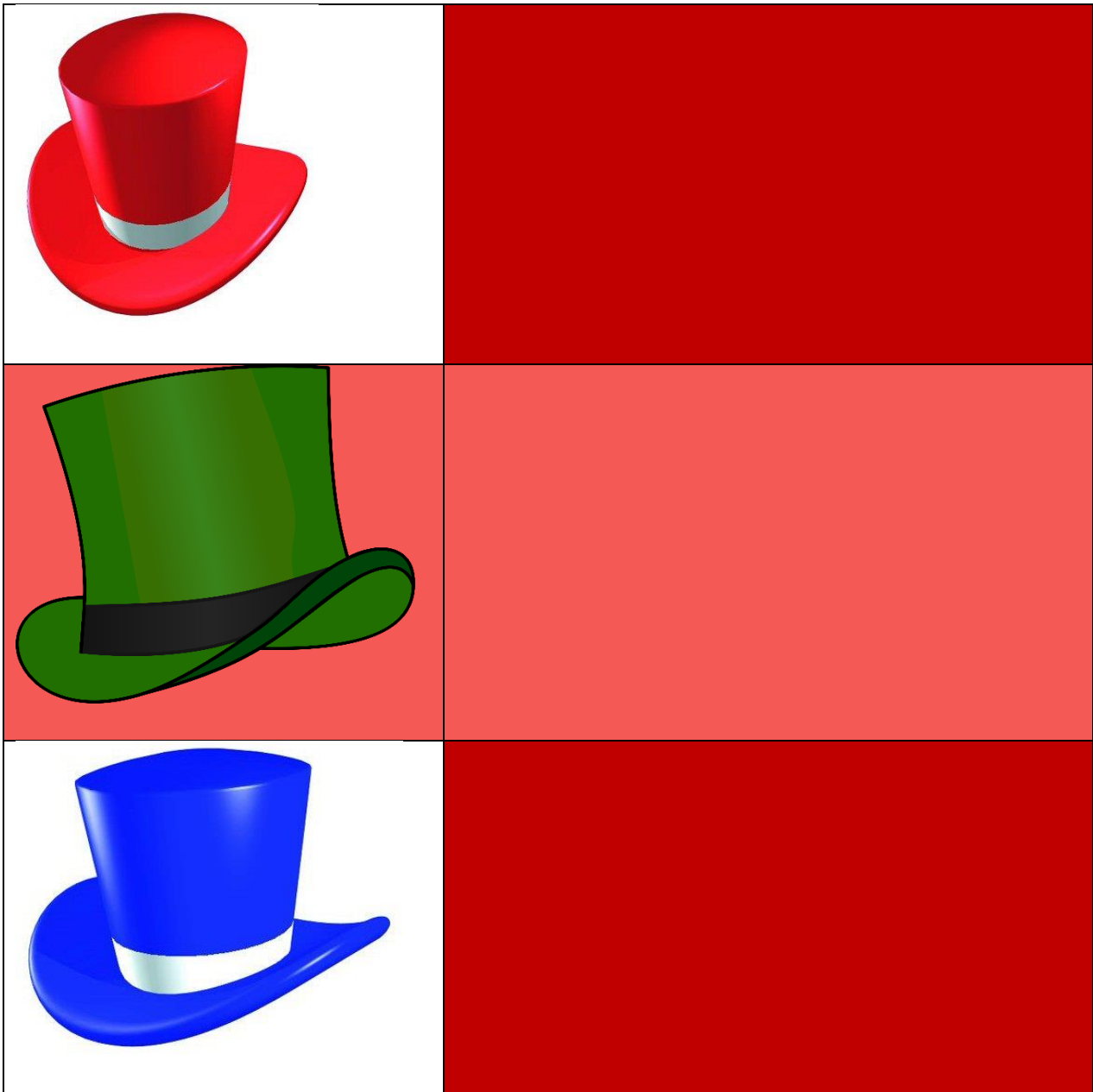
Black hat – you persuade us that this song is not relevant any more.

Red hat –you discuss emotions and feelings, which arise after listening to this song

Green hat – Justify that this song is still important.

Blue hat –you are experts. Agree or disagree with the groups. Make a final report about “Redemption Song”.

	<p>Facts:</p> <ul style="list-style-type: none">• At the time he wrote the song, circa 1979, Bob Marley had been diagnosed with the cancer in his toe that later took his life.• The song urges listeners to "Emancipate yourself from mental slavery," because "None but ourselves can free our minds." These lines were taken from a speech given by Marcus Garvey
	
	

Вправа 1 “Onion Rings”

Тип: комунікативна, продуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

1) Розвинути вміння діалогічного мовлення

Б) Мисленнєва складова:

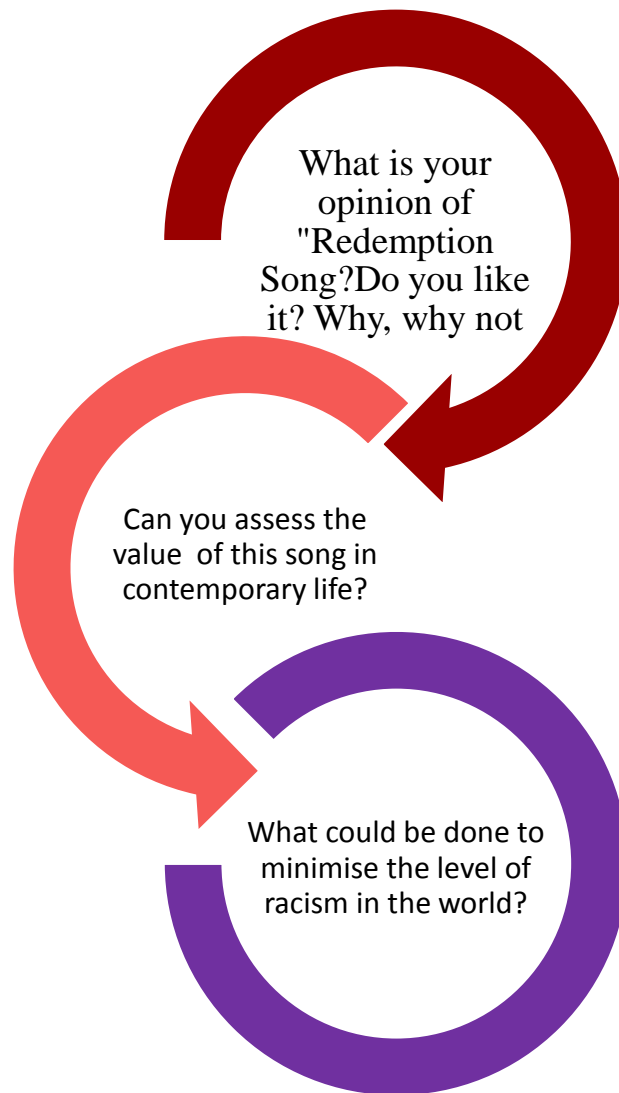
1) Розвинути навички критичного мислення HOTS Рівня Оцінка –
Evaluating

Режим роботи: учень – група.

Форма роботи: колективна.

Опис: Учні виходять на клас. Половина дітей утворюють маленьке коло всередині, спиною до центру. Інша половина дітей утворюють зовнішнє коло таким чином, щоб стояти обличчям до обличчя з партнером з внутрішнього кола. Учні спілкуються із своїм партнером протягом декількох хвилин на задану вчителем тему. Потім учні з зовнішнього кола роблять крок вліво і спілкуються вже з іншим партнером.

Інструкція: Now, stand up and come up to me, please. One half of the class should form a small ring in the middle, standing with their backs to the center. The other half of the class should find a partner in this ring and stand facing them. What is your opinion of “Redemption Song” ? Do you like it? Why, why not? Tell it to your partner. Stop, please. Now, pupils from the outer circle take one step left and discuss the next question with a new partner: “Can you assess the value of this song in contemporary life?”. You can use the prompts below to introduce your thoughts.

Asking questions: What do you think about ... ? What's your opinion on ... ?
What's your view on ...? Can you assess the...?

Expressing and justifying opinion: I believe that/ It seems to me that/ in my opinion/ let me explain my point of view/ to be honest I don't think that/

Вправа 3 “ Debates”

Тип: комунікативна, продуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

1) Розвинути зв'язне, аргументоване усне мовлення.

Б) Мисленнєва складова:

1) Розвинути навички критичного мислення HOTs Рівня Оцінка – Evaluating

Режим роботи: група– група.

Форма роботи: групова.

Опис: Учні поділяються на дві групи. Перша група вважає, що пісня "Redemption Song" зачіпає важливі і актуальні питання. Друга група вважає даний пісенний матеріал не актуальним та застарілим. Школярі дискутують між собою. В кінці дискусії тиснуть один одному руки.

Інструкція: Those learners who think that "Redemption Song" by Bob Marley has a big value in our contemporary life raise your hands. You are group # 1 stand up and come to the sign "LIKE". Those students who think that "Redemption Song" hasn't got any important ideas raise your hands. You are group # 2 stand up and come to the sign "DISLIKE" Now try to persuade the opponent team about your group's point of view. Be tolerant during the debates.

<p>I think "Redemption Song" by Bob Marley is very important because....</p> 	 <p>I believe that "Redemption Song" is not important in our life anymore.</p>
--	--

Вправа 4 "Project work"

Тип: комунікативна, продуктивна.

Мета: А) Мовленнєва складова:

2) Розвинути зв'язне, аргументоване усне мовлення.

Б) Мисленнєва складова:

2) Розвинути навички критичного мислення HOTS Рівня Творчість –
Creating

Режим роботи: учень – учень.

Форма роботи: групова.

Опис: Учні створюють власний проект на тему : “Stop Slavery! Stop Racism!”

Інструкція: Make up a 2-3 minute social video. The topic: «Stop Slavery! Stop Racism!» Use widely the information we have learned earlier.

2.2. Аналіз результатів пробного навчання за запропонованим комплексом вправ

З метою перевірки ефективності розробленого комплексу вправ для розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів середнього ступеня навчання було проведено пробне навчання учнів 9-го класу комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів № 33 Вінницької міської ради».

Представимо структуру та зміст пробного навчання у таблиці 1.

Таблиця 2.1.

Етапи наукового дослідження	Час проведення	Мета етапу	Зміст етапу
Організація Пробного навчання	Серпень 2018	Розробити критерії оцінювання	Критерії та шкала оцінювання
Контрольний зріз 1 (перед пробним навчанням)	Вересень 2018	Визначити початковий рівень сформованості критичного мислення, навичок та вмінь аудіювання та говоріння	Визначення початкового рівня сформованості критичного мислення, навичок та вмінь аудіювання та говоріння шляхом оцінювання і аналізу результатів завдань (Контрольна Картка №1)

Пробне навчання	Вересень 2018	Перевірити ефективність розроблених вправ для навичок розвитку критичного мислення та вмінь аудіювання та говоріння.	Формування навичок та розвиток вмінь критичного мислення
Контрольний зріз 2 (після пробного навчання)	Вересень 2018	Визначити кінцевий рівень розвитку критичного мислення та навичок і вмінь аудіювання та говоріння.	Визначення кінцевого рівня вмінь критичного мислення та навичок і вмінь аудіювання та говоріння шляхом аналізу та оцінювання результатів завдань (Контрольна картка №2)
Інтерпретація результатів пробного навчання	Вересень 2018	Інтерпретувати отримані дані	Статистична обробка, аналіз та інтерпретація даних

Порядок проведення зрізу перед пробним навчанням: Під час першого уроку учні виконували письмові та усні завдання з контрольної картки № 1 (див. Додаток А).

Метою завдання була фіксація вихідного рівня розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів середнього ступеня навчання. Максимальна кількість балів за правильне виконання складала 50 балів.

Матеріалом для проведення зрізу перед пробним навчанням була пісня “Lemon Tree” гурту “Fools Garden”.

Кожне завдання з Контрольної картки № 1 оцінювалось в залежності від правильності його виконання. Для зручності оцінювання нами було визначено загальну суму балів - 50. Кожне завдання оцінювалось максимально у 10 балів. Оскільки рівень розвиненості критичного мислення відіграє важливу роль у ході нашого дослідження, ми виділили 20 балів на його оцінювання.

Проаналізувавши дані зрізу перед пробним навчанням за всіма об’єктами дослідження, ми дійшли висновку, що рівень сформованості мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів основної школи становить 52% і не є задовільним. Результати представлено у таблиці 2.

Результати показників зрізу перед пробним навчанням

Таблиця 2.2.

ПІБ	Аудіювання		Говоріння	Критичне Мислення	Всього
	Впр 1	Впр2			
	Максим альна к-сть балів 10	Максимальна к-сть балів 10	Максимальна к-сть балів 10	Максимальна к-сть балів 20	Максимальна к-сть балів 50
Бонч-Бихович Максим	5	6	6	11	28
Вогилня Анастасія	4	5	5	11	25

Вовчук Максим	8	8	7	12	35
Вогнак Владислав	2	4	5	7	18
Гордієць Владислав	2	4	4	7	17
Дем'яник Даніїл	6	5	6	10	27
Коврова Юлія	4	4	3	7	18
Костенко Олександра	6	4	5	8	23
Кравцова Діана	8	6	7	10	31
Кравчук Владислав	6	4	6	8	24
Крименюк Богдан	8	6	8	12	34
Медведєва Аріна	6	6	8	10	30
Загальний результат групи					25,8 (52%)

За результатами зрізу перед пробним навчанням рівень сформованості критичного мислення є досить посереднім, так само як і навички та вміння аудіювання та говоріння.

Результати зрізу зумовили необхідність застосування спеціально розробленого комплексу вправ для формування та розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів.

Порядок проведення пробного навчання.

Під час пробного навчання учні виконували завдання різних рівнів складності протягом трьох уроків. Всі завдання базувалися на тексті пісні Боба Марлі "Redemption Song". Перший вступний урок передбачав розвиток двох початкових рівнів мислення за таксономією Б. Блума: Знання /Remembering та Розуміння/ Understanding.

На початку навчання відбулась бесіда про Боба Марлі та його пісню з метою розвитку в учнів інтересу та активізації фонових знань. Наступним кроком

було зняття лексичних труднощів у ході виконання вправ на семантизацію лексичних одиниць за контекстом.

Другий урок передбачав розвиток наступних рівнів мислення: Застосування /Applying та Аналіз/Analyzing. Основною метою уроку було активізувати вживання нової лексики в усному зв'язному мовленні та розвивати базові навички критичного мислення.

Заключний урок мав на меті розвинути навички критичного мислення вищого порядку Рівня Оцінка/Evaluating та Творчість/Creating. Учні висловлювали та аргументували власну точку зору, надавали оцінку соціальним проблемам, що знайшли відображення в пісні, а також створювали проект (соціальний ролик) на тему “Stop Racism”.

Спостереження за навчальним процесом дало змогу зробити висновок про те, що всі учні впоралися із виконанням лексичних завдань першого блоку, в той час, як вправа “Spinner” викликала труднощі смислового характеру. Не всі учні змогли відповісти на поставлені питання.

Другий блок вправ, що передбачав розвиток наступних рівнів мислення: Застосування та Аналіз, викликав в учнів ряд труднощів, пов'язаних з їх неспроможністю виявити та класифікувати проблеми, розкриті у пісні, висловити та аргументувати свою точку зору.

Під час третього уроку, який базувався на використанні комунікативних вправ та мав на меті розвиток навичок вищого рівня мислення, учні краще справлялися з завданнями, проявляли інтерес до різних видів вправ та були активними на уроці. Вправа “Onion Rings” найбільше сподобалась учням, оскільки вона створила умови для розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності у ході невимушеного спілкування зі зміною партнера.

Хоча на завершальному етапі в учнів виникали окремі труднощі в аргументуванні власної думки, що пояснювалось все ще недостатнім рівнем мовленнєвої компетенції, усвідомлення ними висвітлених в пісні соціальних

проблем та бажання їх обговорювати свідчить про певний навчальний та мотиваційний потенціал розробленого комплексу вправ з використанням автентичних пісень у поєднанні з таксономією Блума.

Не менш важливим здобутком пробного навчання було усвідомлення учнями вибору та дотримання чіткої громадянської позиції, переосмислення ролі іноземної мови та перегляду власного ставлення до вивчення цього предмету.

З метою перевірки ефективності розробленого нами комплексу вправ було проведено зріз після пробного навчання. Завдання та спосіб проведення зрізу після пробного навчання були подібними до зрізу перед пробним навчанням та оцінювались за тією ж самою шкалою.

Порядок проведення зрізу після пробного навчання: Під час останнього уроку учні виконували письмові та усні завдання з контрольної картки № 2 (див. Додаток В)

Метою завдання була фіксація підсумкового рівня розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів середнього ступеня навчання. Максимальна кількість балів за правильне виконання складала 50 балів.

Матеріалом для проведення зрізу після пробного навчання була пісня “Let it be” гурту “Beatles”.

За результатами зрізу після пробного навчання спостерігаємо достатній рівень критичного мислення, помітне покращення навичок та вмінь. аудіювання та говоріння. Результати представлено у таблиці 3.

Результати зрізу після пробного навчання

Таблиця 2. 3.

ПІБ	Аудіювання		Говоріння	Критичне мислення	Всього Максимальна
	Впр.1 Макс	Впр.2 Макси			
			Максимал	Максимал	

	ималь на к- сть балів 10	мальна к-сть балів 10	ьна к-сть балів 10	ьна к-сть балів 20	к-сть балів 50
Бонч-Бихович Максим	8	9	7	15	39
Вогилния Анастасія	9	8	10	15	42
Вовчук Максим	10	10	9	17	46
Вогнак Владислав	4	6	5	8	23
Гордієць Владислав	4	6	4	10	24
Дем'яник Данііл	8	7	8	13	36
Коврова Юлія	8	8	7	8	31
Костенко Олександра	7	5	6	12	30
Кравцова Діана	10	10	8	17	45
Кравчук Владислав	8	6	8	13	35
Крименюк Богдан	10	10	10	17	47
Медведєва Аріна	8	7	8	15	38
Загальний результат групи					36,33 (73%)

На основі отриманих даних було визначено середній коефіцієнт навченості в 9А класі. За результатами зрізу після пробного навчання спостерігаємо помітне зростання середнього коефіцієнта навченості за всіма об'єктами контролю та достатній рівень сформованості критичного мислення.

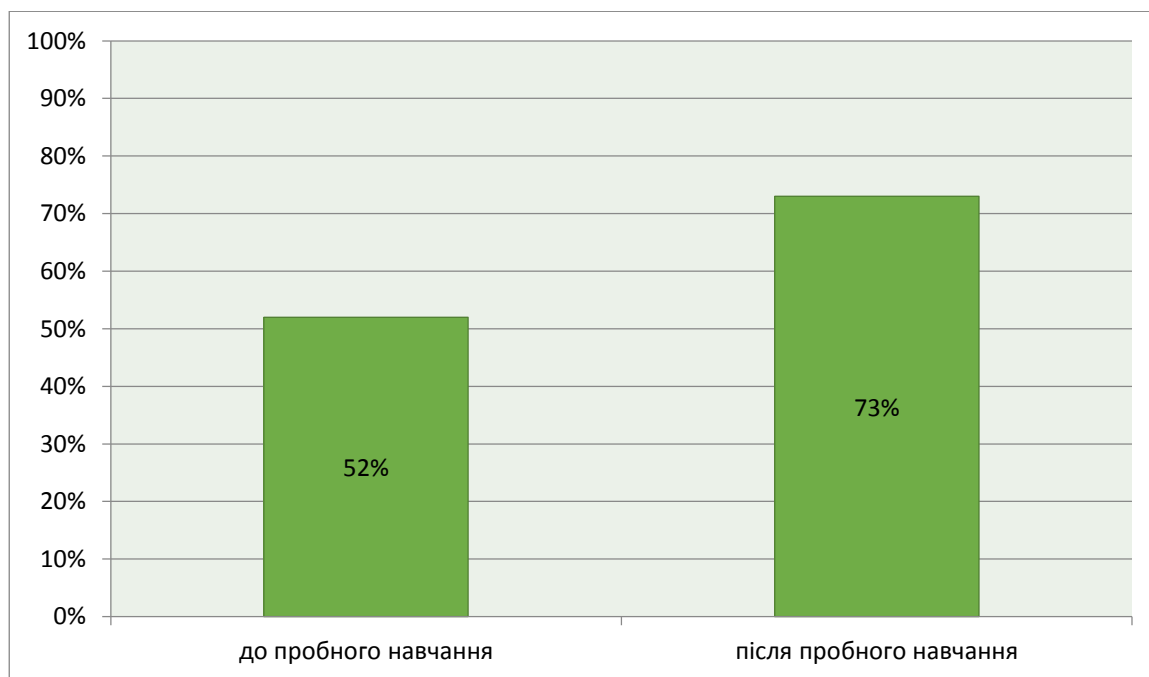
Наведемо результати виконання учнями 9 А класу завдань обох зрізів у таблиці 2.4.

Середні показники зрізів перед і після пробного навчання

Таблиця 4

До пробного навчання	Після пробного навчання	Приріст
52%	73%	21%

Завершуючи порівняльний аналіз даних зрізу перед і після пробного навчання, наводимо отримані результати у вигляді діаграми. Дані діаграми наочно свідчать про те, що запропонований варіант методики для розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів основної школи виявився ефективним.

Діаграма 2.1. 1 Сумарний приріст показників за результатами зрізів перед та після пробного навчання

Отже, експериментальна перевірка ефективності методики розвитку критичного мислення на базі автентичних пісень учнів 9-го А класу комунального закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 33Вінницької міської ради» досягла поставленої мети і завдань наукового дослідження: 1) експериментально підтверджено робочу гіпотезу про те, що досягнення високого рівня сформованості критичного мислення на уроках англійської мови буде можливим за умов застосування відповідної системи спеціально розроблених

вправ; 2) експериментально підтверджено навчальний потенціал розробленої системи вправ у реальних умовах навчання.

ВИСНОВКИ

По завершенню дослідження, згідно поставлених на початку роботи завдань, було отримано такі результати та висновки.

Пісні відіграють вагомую роль у навчальному процесі. По-перше, застосування пісенного матеріалу робить урок креативним та цікавим, сприяє створенню позитивного психологічного клімату в класі та формує дружні стосунки між вчителем та учнями. По-друге, залучення пісень полегшує запам'ятовування граматичних структур та лексичних одиниць, розвиває фонематичний та ритміко-інтонаційний слух, збільшує словниковий запас. Крім того, пісні, що мають глибокий зміст, можуть виступати гарним підґрунтям для розвитку критичного мислення учнів.

При використанні пісенного матеріалу з навчальними цілями вчителю необхідно дотримуватись певних принципів, а саме: принципу методично - доцільного відбору пісенного матеріалу, принципу врахування вікових особливостей та інтересів учнів, принципу змістовності, інформативності та автентичності.

Застосування таксономії Блума у процесі навчання іноземної мови в школі також має безліч переваг: сприяє розвитку критичного мислення учнів, яке є необхідним життєвим вмінням в сучасному світі, допомагає вчителю правильно формулювати мету та цілі навчального процесу, логічно та послідовно вводити ті чи інші завдання та обирати відповідні інструменти оцінки навчальної діяльності учнів.

Таксономію Блума було покладено в основу комплексу вправ для розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності учнів основної школи. З метою перевірки ефективності розробленого комплексу вправ було проведено пробне навчання учнів 9-го класу комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів № 33 Вінницької міської ради».

По завершенню пробного навчання, ми дійшли таких головних висновків: автентичні пісенні матеріали у поєднанні з таксономією Блума виступають ефективною умовою та сприятливим підґрунтям для розвитку як мовленнєвих так і мисленнєвих умінь учнів, позитивно впливають на їх мотиваційну сферу, стимулюють інтерес до іноземної мови, сприяють критичному розумінню необхідності вивчення іноземної мови як важливої умови успішної самореалізації у сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева О. Н. Использование аутентичных текстов как средство повышения эффективности обучения французскому языку – [Электронный ресурс] / Ольга Николаевна Алексеева. – Режим доступа до ресурсу: http://vio.uchim.info/Vio_118/cd_site/articles/art_3_8.htm.
2. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні / О.Б. Бігич // Іноземні мови. – 2012. – № 2. – С. 19-30
3. Білоножко Н. Використання музичних виражальних засобів у процесі навчання англійській мові / Н. В. Білоножко. // Іноземні мови. – 2001. – №4. – С. 16.
4. Бондарук І. П. Формування критичного мислення дев'ятикласників у процесі навчання історії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ірина Петрівна Бондарук ; Ін-т педагогіки НАПН України. – К., 2012. – С. 276
5. Вازهевская Н. Е. Гносеологические корни науки в системе школьного образования / Вازهевская Н. Е. // Педагогика. — 2002. — № 4. — С. 3-9
6. Вєтохов О. М. Врахування психології пізнавальних процесів під час навчання іноземних мов / О. М. Вєтохов. – 2003. – №3. – С. 22–30
7. Гиппенрейтер Ю.Б., Введение в общую психологию. Курс лекций. - М.: Черо, 1997. – С. 456
8. Голик Т.Ф. Современные методы изучения традиционной английской песни как эффективное средство обучения английскому языку. Кол. Монография / Т. Ф. Голик. – В.: Научная книга, С. 2014. –157
9. Голубева, Л. М. Использование джазовых чантов как одна из техник совершенствования произносительных навыков учащихся на среднем этапе обучения. [Электронный ресурс] / Людмила Михайловна Голубева – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/519268/>

10. Зосим А. В. Технологія розвитку критичного мислення [Електронний ресурс] / Анатолій Володимирович Зосим – Режим доступу до ресурсу: <https://sites.google.com/site/zosimanatolij/home>.
11. Иванов А. А. Совершенствование английской разговорной речи на основе аутентичных песенных произведений: Автореф. дис. канд. пед. наук. / А. А. Иванов. - Спб., 2006. – С. 160
12. Кирпичникова О. П. Роль музики та пісень у навчанні англійської мови / О. П. Кирпичникова // Іноземні мови у школі. –1990. – № 5. – С. 45-48
13. Кластер Д. Что такое критическое мышление / Кластер Д. // М. : Русский язык. — 2002. — № 29. — С. 3. Режим доступу до журналу: <http://rus.1september.ru/2002/29/2.htm>
14. Копотій В.В. Розвиток мислення учнів на уроках інформатики / В. Копотій // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2006. – № 5. – С. 8-11
15. Крутецкий В.А., Лукин Н.С. Психология подростка. - М.: Просвещение, 1965. – С. 316
16. Липман М. Рефлексивная модель практики образования / М. Липман // Lipman M. Thinking in Education. – Cambridge, 1991. – P. 7–25. – Режим доступу : <http://www.philosophy.ru/iphras/library/deti/ch2.htm>)
17. Максименко С. Д. Мислення // Загальна психологія : [підручник для студентів вищ. навч. закладів] / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, В. О. Соловієнко ; за загальною ред. акад. С. Д. Максименка. — К. : Форум, 2000. — С. 202-217
18. Малафіїк І. В. Дидактика. Навчальний посібник / І. В. Малафіїк. – Київ: Кондор, 2009. – С. 406
19. Михайлов Ф. Т. Эмпирическое и диалектическое понимание личности / Михайлов Ф. Т. // Философско-психологические проблемы развития

образования ; под ред. В. В. Давыдова / Российская Академия образования. — М. : ИНТОР, 1994. — С. 22-34

20. Никитенко З. Н. О содержании национально-культурного компонента в обучении английскому языку младших школьников. / З. Н. Никитенко, О. М. Осиянова. // Иностранные языки в школе. – 1994. – С. 17-19
21. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2002. – С. 327
22. Носонович Е.В. Методическая аутентичность в обучении иностранным языкам / Е.В. Носонович. // Иностранные языки в школе. – 2000. – №1. – С. 11-15
23. Окунькова Л. Л. Навчання діалогічному мовленню засобами Jazz Chants / Окунькова Л.Л., Протопопова К.О. // Новые тенденции в науке / Материалы IV (LXVIII) Международной научно-практической конференции по философским, филологическим, юридическим, педагогическим, экономическим, психологическим, социологическим и политическим наукам. – Київ: Вид-во КНУ. – 2016. – С. 52-54
24. Орехова И. А. Формирование лингвокультурной компетенции в процессе обучения иностранному языку / И. А. Орехова. // Иностранные языки в школе. – 2005. – С. 28-30
25. Паршикова О. О. Комунікативно-ігровий метод навчання іноземної мови учнів початкової загальноосвітньої школи (теоретико-методологічний аспект) / О. О. Паршикова. – Д.: Вебер, 2009. – С. 296
26. Педагогический энциклопедический словарь / [гл. ред. Б. М. Бим-Бад]. — М. : Большая Российская энциклопедия, 2002. — С. 528
27. Попова Г. М. Песня на уроке французского языка [Электронный ресурс] / Галина Михайловна Попова – Режим доступа: <http://xn-->

i1abbnckbmcl9fb.xnp1ai/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/410519/.

28. Психология развития. Словарь / Под. ред. А.Л. Венгера. - М.: ПЕР СЭ, 2006. – С. 176
29. Синькевич Г. Песня на уроке английского языка / Г. Синькевич // Иностранные языки в школе. – 2002. – №1. – С. 52
30. Такман Б. В. Педагогическая психология: от теории к практике / Такман Б. В. ; [пер. с англ.]. — М. : Прогресс, 2002. — С. 572
31. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії) / С. О. Терно : [посібник для вчителя]. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – С. 105
32. Тягло О.В. Критичне мислення: Навчальний посібник / О.В. Тягло. - Харків: Основа, 2008. – С. 187
33. Хаустова О. В. Развитие исследовательских проектировочных умений будущих учителей иностранного языка / О. В. Хаустова // Наука, образование, общество. – 2015. – N 3(5). – С. 72-77
34. Хомутова, А. А. Формирование фонетической компетенции на основе мультимедиа (английский язык, языковой вуз): автореф. дис. канд. пед. наук / А. А. Хомутова. – Челябинск, 2007. – С. 21
35. Шаленко О. Іноземна мова: від навчального предмета до життєвого уміння [Електронний ресурс] / Олександр Шаленко – Режим доступу: <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/foreign-language-life-skill>.
36. Шуман Г. В. Особенности использования музыки на уроках английского языка в начальной школе [Електронний ресурс] / Галина Всеволодовна Шуман // Открытый урок Первое Сентября – Режим доступу: <http://xn-->

i1abbnckbmcl9fb.xn--

plai/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/606068/.

37. Шутова Г. Прием "Шесть шляп мышления" на уроке: как его применять? Описание стратегии и примеры использования [Электронный ресурс] / Галина Шутова – Режим доступа: http://pedsovet.su/metodika/priemy/6276_6_shlyap_myshlenia_na_uroke.
38. Abdullah A. Q. "Not" Just Wanna Have Fun: Teaching Listening Skills with Songs / A. Q. Abdullah // *Advances in Language and Literary Studies*. 2016. - Vol.4(2) – p.p. 96-98.
39. Alisaari J. Songs and poems in the language classroom: Teachers' beliefs and practices / J. Alisaari, L. M. Heikkola // *Teaching and Teacher Education*, – 2017. – Vol.63. – pp. 231-242.
40. Anderson L. W. A taxonomy for learning, teaching, and assessing / L. W. Anderson, D. R. Krathwohl. – New York: Longman, 2001. – 336 p.
41. Batchelor K. E. Hand-Clap Songs across the Curriculum / K. E. Batchelor, W. P. Bintz // *Reading Teacher*. – 2012. – Vol.65(5). – p. p. 341-345.
42. Bloom B. S. Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals / B.S. Bloom. – New York: Longman, 1984. – 207 p.
43. Browne M. N. Asking the right questions / M. N. Browne, M. K. Stuart. – New Jersey. – 212 p.
44. Butterworth J. Critical Thinking and Problem Solving / J. Butterworth, G. Thwaites. – Cambridge: CUP, 2005. – 345 p.
45. Choi T. H. Improvement of English Teaching Method by Enhancing Students` Interest and Motivation through Pop Songs / T. H. Choi // *Studies in English Education*. –1997. – Vol.2(2). – p. 5.

46. Graham C. Jazz Chants for Children: Teacher's Edition / C. Graham. – USA: Oxford University Press, 2010 – 120 p.
47. Graham C. Small Talk More Jazz Chants / C. Graham. - USA: Oxford University Press, 1986. – 154 p.
48. Paquette K. R. Using Music to Support the Literacy Development of Young English Language Learners / K. R. Paquette // Early Childhood Education Journal. – 2008. – Vol. 36 (3). – p.p. 227-232
49. Roslim N. Using Songs in Enhancing the Teaching of Grammar / N. Roslim // Advances in Language and Literary Studies. – 2011. – Vol. 2 (2). – p.118-120.
50. Teaching And Learning Strategies For The Thinking Classroom Paperback / A.Crawford, S. Mathews, J. Makinster, W. Saul. – New York: The international Debate Education Association, 2005. – 240 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Критерії оцінювання мовленнєвої діяльності (говоріння)

Прізвище учня	Якісний показник				Всього балів за якісний показник	Кількісний показник		Всього балів за кількісний показник
	Відповідність висловлювання темі – 5 балів	ініціативність мовлення – 5 балів	правильність використання мовних засобів – 5 балів	різноманітність використання мовних засобів (лексичних одиниць, граматичних структур) – 5 балів		обсяг (кількість фраз, реплік) - 5 балів	швидкість (наявність пауз, повторів)- 5 балів	

Контрольна картка №1

Дата _____

Клас _____

ПІБ _____

Вправа 1 “Gap filling ”

Мета: А) Мовленнєва складова: (5 балів)

1) Розвинути фонематичний слух та аудитивні вміння.

Б) Мисленнєва складова: (5 балів)

1) Розвинути базові навички критичного мислення LOTS, що відповідають рівню Знання/ Remembering

Режим роботи: учень1- учень 2

Форма роботи: індивідуальна.

[**Опис:** Учні прослуховують пісню і заповнюють пропущені слова.]

Інструкція: Listen to the song. Fill in the gaps with the missing words from the song.

I'm sitting here in the boring room

It's just another rainy Sunday afternoon

I'm 1).....my time

I got nothing to do

I'm 2).....

I'm waiting for you

But nothing ever happens and I 3).....

I'm driving around in my car

I'm driving too fast

I'm driving too far

I'd like to change my 4).....

I feel so 5)

Вправа 2 “Matching”

Мета: А) Мовленнєва складова: (5 балів)

- 1) Робота над лексичними одиницями пісенного аудіотексту ;
- 2) Контроль розуміння сприйнятого на слух пісенного тексту;

Б) Мисленнєва складова: (5 балів)

- 1) Розвинути базові навички критичного мислення LOTS Рівня Розуміння/Understanding.

Режим роботи: учень1 – учень2

Форма роботи: індивідуальна.

[**Опис:** Учні з’єднують слова з їх значенням.]

Інструкція:

Step 1. Match the word / word combination with its definition.

Step 2. Cover the right part of the table and either recall the suggested definition or explain the meaning of the words on the left in your own simple words where possible

1) To waste time on	a) to wait or spend time somewhere, usually for no particular reason
2) to hang around	b) the devotion of time to a useless activity
3) to wonder	c) an opinion
4) point of view	d) period of time is one in which you feel unhappy because you are alone or do not have anyone to talk to.
5) To feel lonely	e) to ask yourself questions or express a wish to know about something

Вправа 3 “Spinner”

Мета: А) Мовленнєва складова: (5 балів)

- 1) Активізувати вживання нових лексичних одиниць в усному мовленні;
- 2) Розвивати навички монологічного мовлення;

Б) Мисленнєва складова: (5 балів)

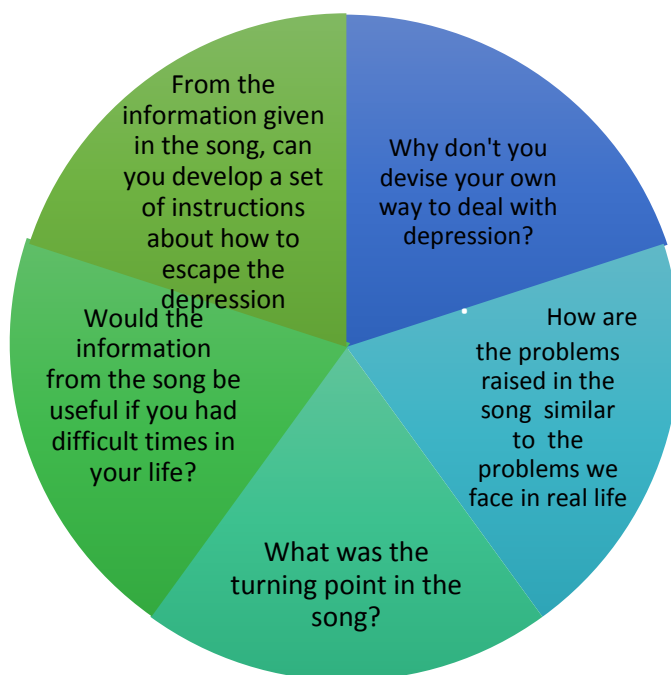
- 1) Перевірити рівень розуміння змістової сторони пісенного твору;
- 2) Розвиток базових навичок критичного мислення Рівня Розуміння/
Understanding.

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи: фронтальна.

[**Опис:** Учні формують коло. На середину кола виноситься спінер. Кожен учень розкручує спінер і відповідає на питання, що випало.]

Інструкція: Now, stand up and come up to me, please. Form a ring in the middle of the room. Roll the spinner and answer the question which stops right in front of you).

Вправа 4 “Fishbone”

Мета: А) Мовленнєва складова: (10 балів)

1) Активізувати вживання нових лексичних одиниць в усному мовленні;

2) Розвинути навички та вміння говоріння;

Б) Мисленнєва складова: (10 балів)

1) Розвинути навички критичного мислення Рівня **Аналіз /Analyzing**.

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи:індивідуальна.

[**Опис:** Після того як учні знайшли та класифікували проблему в пісенному творі , вони записують її чітке формулювання в полі «Проблема». Після аналізу проблеми учні виділяють причини, що призвели до неї. Шляхом аналізу причин діти пропонують рішення, а потім формулюють висновок, який записується в останній частині малюнку.]

Інструкція: Look at the fishbone. Write down the problem in the head of the fish. Write the things that cause the problem as top fins of the fish. Write the possible solutions as bottom fins of the fish. Think about the conclusion and write it in the tail of the fish.

Fishbone

NAME: _____ DATE: _____

brainpop.com

© 1999-2013 BrainPOP and/or its related companies. All rights reserved. BrainPOP is a registered trademark of FWD Media Inc. d/b/a BrainPOP. This page also includes references to other trademarks of FWD Media Inc. and/or its related companies. For the full list, please see <http://www.brainpop.com/about/trademarks/>

Контрольна картка № 2

Дата _____

Клас _____

ПІБ _____

Вправа 1**Мета:** А) Мовленнєва складова: (5 балів)

1) Робота над лексичними одиницями пісенного тексту;

Б) Мисленнєва складова: (5 балів)

2) Розвинути базові навички критичного мислення LOTS, що відповідають рівню Знання/ Remembering.

Режим роботи: учень1 – учень2.

Форма роботи: індивідуальна.

[**Опис:** Учні мають здогадатися про значення підкресленого слова за допомогою контексту.]**Інструкція:** Read the sentence and choose the most suitable meaning of the underlined word/ words.1) When I find myself in times of trouble

- a) Problem
- b) Joy
- c) Happiness

2) Speaking words of wisdom, let it be

- a) To upset, irritate, or annoy one to the point of distraction.
- b) To leave the situation alone as it is
- c) To begin to feel more relaxed and less emotional, or to make

someone do this

3) And when the broken hearted people living in the world agree

- a) Unhappy people
- b) People who have some problems with health
- c) Happy people

4) For though they may be parted, there is still a chance that they will see

- a) To be in seventh heaven
- b) To be engaged
- c) to be prevented from being with someone who you want to be with

5) Speaking words of wisdom, let it be

- a) the ability to use your knowledge and experience to make good decisions and judgments
- b) ignorance
- c) impudence

Вправа 2 “A jumbled song”

Мета: А) Мовленнєва складова: (5 балів)

- 1) Розвинути фонематичний слух та аудитиву пам'ять.
- 2) Перевірити розуміння учнями тексту пісні;

Б) Мисленнєва складова: (5 балів)

- 1) Розвинути базові навички критичного мислення LOTS, що відповідають рівню Знання/ Remembering

Режим роботи: учень1– учень2.

Форма роботи: індивідуальна.

[**Опис:** Учні вдруге прослуховують пісню і розміщують рядки з куплету в логічній послідовності.]

Інструкція: Listen to the song. Arrange the mixed lines in the right order.

1)	a) There will be an answer, let it be
2)	b) Let it be, let it be, let it be, let it be
3)	c)When I found myself in times of trouble, Mother Mary comes to me
4)	d) And when the broken hearted people living in the world agree
5)	e))For though they may be parted, there is still a chance that they will see

Вправа 3 “Spinner”

Мета: А) Мовленнєва складова: (5 балів)

- 1) Активізувати вживання нових лексичних одиниць в усному мовленні;
- 2) Розвивати навички монологічного мовлення;

Б) Мисленнєва складова: (5 балів)

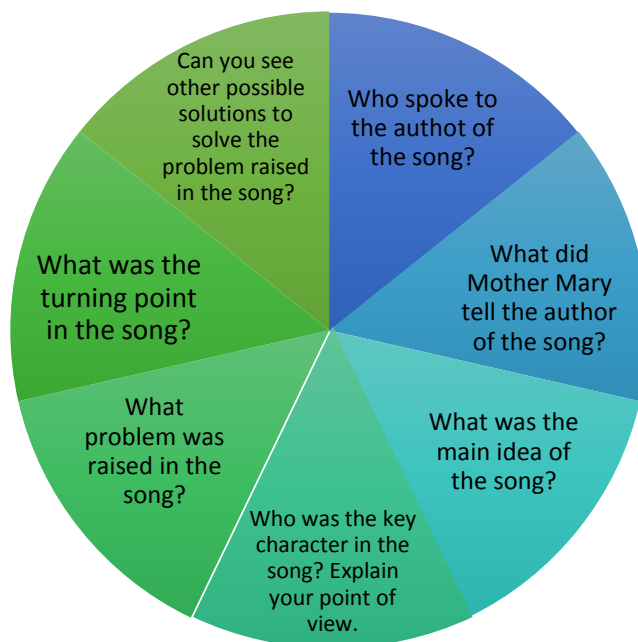
- 1) Перевірити рівень розуміння змістової сторони пісенного твору;
- 2) Розвиток базових навичок критичного мислення Рівня Розуміння/
Understanding.

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи: фронтальна.

[**Опис:** Учні формують коло. На середину кола виноситься спінер. Кожен учень розкручує спінер і відповідає на питання, що випало.]

Інструкція: Now, stand up and come up to me, please. Form a ring in the middle of the room. Roll the spinner and answer the question which stops right in front of you).

Вправа 4 “Questions and Comments”

Мета: А) Мовленнєва складова: (10 балів)

2) Розвивати зв'язне усне мовлення ;

Б) Мисленнєва складова: (10 балів)

1) Розвивати навички критичного мислення HOTs Рівня
Аналіз/Analyzing

Режим роботи: вчитель – учень.

Форма роботи: фронтальна.

[**Опис:** Вчитель підносить до кожного учня коробку з питаннями. Учні витягують одне питання і дають розгорнуту, аргументовану відповідь.]

Інструкція: Pull out one question from the box and answer to it.

6. What examples can you find to prove the idea that “Let it be” is very philosophical?

7. Imagine that you received a chance to talk with The Beatles. What questions would you ask them?

8. What was the underlying theme of the song?

9. Can you design a list of instructions how to cope with difficult times in your life?

10. Can you tell in your own words what happened in the song?

11. Do the words “Mother Mary comes to me” speak of the Virgin Mary or somebody else?

12. In the song “Let it be” the author’s mother, who had already died, came to him in the dream. Could this have happened in real life?

13.If you had access to all resources how would you deal with depression?

14.What conclusions can you draw after analyzing this song?

15.Why don't you devise your own way to deal with depression? Name at least 4 ways.

Список запропонованих пісень

1. Bob Marley “Redemption song”
2. Beatles “ Let it be”
3. Cyndi Lauper “True Colors”
4. Fools Garden “Lemon Tree”
5. Merle Haggard “Mama tried”
6. Gillian Welch “Elvis Presley Blues”